

Josip Ćurić, *Filozofski spisi*
(Zagreb: Filozofsko-teološki institut
Družbe Isusove, 2022), 301 pp.

Značajne obljetnice a navlastito velike jubileje imamo doživljavati ovjerovljenjima smisla u trajanju, pri čemu se takovrsne *izvedbe sjećanja* postižu, uz ostalo, sabiranjem vrijednih plodova prošlosti te njihovim postavljanjem u službu sadašnjosti i perspektive nadolazećega vremena. U osobitoj bliskoznačnosti s izrazom *smisao u trajanju* nalazi se sintagma naznačena naslovom članka »*Philosophia perennis*« (Đački Orao, br. 4, 1926), gdje dr. Ivan Merz ističe: »Sv. Toma Akvinski, jedan od najvećih umova svih vjekova, podigao je upravo divovsku zgradu na temelju Aristotelova sustava i tu je zgradu jasno razvrstao i sam još nadogradio. Filozofiju Aristotela i svetog Tome nazivljemo imenom *philosophia perennis* – vječna filozofija. To je filozofija zdravog razuma koja brodi kroz vjekove.«

Ovdje je potrebno spomenuti i G. W. Leibniza: on je u pojmu *philosophia perennis* vidio metafiziku koja razaznaje božansku stvarnost u temelju svega što jest, a vidio je i etiku koja čovjekovu krajnju svrhu usmjerava prema imanentnomu i transcendentnomu temelju svega bitka – Bogu.

Riznica misli i argumentacija te zaključaka i komentara nastalih u okrilju takve tradicionalne i svezremeno suvremene filozofije – aristotelovsko-skolaističke i povrh svega tomističke – jest knjiga Josipa Ćurića naslovljena *Filozofski spisi*. Objavljena je u Zagrebu 2022. godine: o 10. godišnjici smrti Josipa Ćurića, u 500. obljetnici obraćenja svetoga Ignacija Loyolskoga, osnivača Družbe Isusove, te u 400. obljetnici njegove kanonizacije. Knjigu je uredio prof. dr. Ivan Šestak, koji u »Predgovoru« objašnjava da »unjedruje neobjavljene filozofske radove hrvatskoga isusovca Josipa Ćurića (1926 – 2012), vrsnoga profesora filozofije, glasovitoga propovjednika i konferansjea, te cijenjenoga javnog radnika«. Tekstovi potječu iz ostavštine Josipa Ćurića pohranjene u Arhivu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, u Knjižnici »Juraj Habelić« na Jordanovcu u Zagrebu.

Ovo posthumno objavljeno djelo sastoji se od »Predgovora« i deset cjelina. Prva je naslovljena »Čovjek u krilu stvarnosti«, gdje je riječ o odnosu svijesti i stvarnosti, o životu i smrti, svijetu i nadsvijetu te o Božjoj očitosti i skrovitosti. Josip Ćurić zaključuje: »Bez Njega ne bismo mogli ništa reći, ništa pomisliti, ništa sumnjati, dapače ništa besmislenim proglasiti <...> Taj sveobuhvatni Smisao beskrajno nam je dalek i ujedno neizrecivo blizak: ne bismo Ga traži-

li, da Ga već nismo našli! 'I nemirno je srce naše, dok ne otpočine u Njemu!' (Augustin)« (p. 22).

»Repetitorij kritike« naslov je druge cjeline, a njezina poglavlja govore o fenomenološkome opisu svijesti, filozofskoj kritici spoznaje i sistematskoj razdiobi znanja.

Na početku sljedeće cjeline, »Ontologija«, Josip Ćurić bistri pojmove i uvodi u temu: »Ontologija proučava 'ono što jest, ukoliko jest' (Aristotel). Kao takva, ona svodi sva bića na bitak (jestanje) – nastojeći pri tome da metodički i sistemski iznese na vidjelo ono, što stvarnost čini stvarnom« (p. 41). U ovoj cjelini zatim je riječ o analizi ljudskoga govora i metafizičkome značaju objektne stvarnosti, o analognosti ljudske spoznaje i analognoj strukturi stvarnosti, zatim o snazi bitka, kojom svako biće jest *jedno, relacijalno, dinamično – aktivno, istinito i dobro*, te autor nakon toga govori o osobi razmatajući je sa stajališta ontologije ili metafizike, kršćanskoga personalizma i filozofske antropologije.

Slijedi cjelina »Repetitorij teodiceje« u kojoj autor govori, među inim, o iskustvu i dokazu, o »pet putova« kojima je Toma Akvinski dokazivao Božju opstojnost, ali i o prijepornosti pojma *dokaz* u dotičnome kontekstu, k tome o suočenju s ateizmom, analognoj spoznaji Boga i smislu religioznosti.

U petoj cjelini, naslovljenoj »Od stvarnosti do prabitka«, autor se umnogome dohvaća tema obrađenih u cjelini »Ontologija«, već razloženoj u ovome prikazu. I ovdje se zaključak dohvaća pitanja o čovjeku, koji »proživljava otajstvo bitka kao osobni partner svestvarnosti« (p. 190).

O istini u ljudskome znanju i kršćanskome vjerovanju riječ je u šestoj cjelini, gdje autor razmatra racionalnu dimenziju znanja i relacijalnu dimenziju vjerovanja. Univerzalno i neotklonjivo važni fenomen istine tematiziran je i u sedmoj cjelini, naslovljenoj »Istina vjere u procijepu kulturnog pluralizma«.

»Problem teizma u filozofiji« naslov je sljedeće cjeline, gdje se autor dohvaća ključnih vidika transcendencije, zatim objektalne strukture svijesti, finalne upravljenosti svijesti i transcendentnoga termina svijesti. Također su razmatrani, kako ih Ćurić navodi, »konkretizirani« dokazi o Božjoj opstojnosti: kozmološki, teleološki, eudemonološki, deontološki i etnološki. Govoreći o znanstvenome obrazloženju teizma, autor piše: »Leibniz je prvi takvom filozofskom traktatu dao ime – 'teodiceja', kad je 1710. godine nakon katastrofalnog potresa u Lisabonu pokušao da u sustavnom spisu 'opravda' Božju providnost pred pojavom Zla u povijesti. Ovaj naziv ostao je u uporabi sve do danas, premda zadaću teodiceje uzimamo šire i potpunije od Leibniza. Nije naime u ovom traktatu toliko 'problematičan' sâm Bog ili Njegova Providnost, nego je problematično ljudsko naše umovanje, govorenje i raspravljanje o Bogu. Problematičan je, dakle, sâm naš teizam <...>« (p. 219).

Nakon tematiziranja teizma slijedi cjelina o njegovoj negaciji. Dohvaćajući se ateizma 20. stoljeća, Josip Ćurić govori o fenomenu ateizma pred nama, problemu ateizma među nama i misteriju ateizma u nama, pri čemu potonje dijeli na misterij *infiltracije*, misterij *provokacije* i misterij »*antiteizma*«.

Deseta i posljednja cjelina naslovljena je »Pred ogledalom nevjere« i sadržajno se uvelike poklapa s prethodnom cjelinom (što je razumljivo jer ova Ćurićeva knjiga nije sustavno napisano i zaokruženo djelo, nego zbornik posthumno objavljenih autorovih spisa). U posljednjemu poglavlju Josip Ćurić među inim govori o izvoru dekristijanizacije, religioznome ateizmu, antireligioznome ateizmu, humanističkome ateizmu te krizi vjere i kršćanstva. U zaključku ističe princip bogočovještva s kojim se »onda razotkriva i najdublja tajna samog misterija ateizma. Ukoliko je naime Krist od Boga stavljen kao 'kristalinska os' u srce ljudske povijesti, sva su zemaljska i kozmička bivanja samo ulomci, periode u veličanstvenom Procesu kristogeneze. Sav naš – i pojedinačni i kolektivni polet od Njega istječe; svi naši – i pojedinačni i kolektivni pokreti k Njemu teže <...>« (p. 294).

Naposljetku treba reći da knjiga *Filozofski spisi* isusovačkoga filozofa i teologa Josipa Ćurića – kojega znalci i mjerodavnici smatraju jednim od najznačajnijih hrvatskih neoskolastičkih filozofa druge polovice 20. i početka 21. stoljeća, a ima ih i koji ga doživljavaju »najoriginalnijim« među njima – svjedoči o dubini autorovih uvida, prodornosti metode i obuhvatnosti razmatranjâ. Knjiga zavrjeđuje zdušnu pohvalu i preporuku čitateljskoj publici.

Marito Mihovil Letica

